

۲۴

عمران شهری

مقدمه

۱۳۰۹ قانون بلدیه لغو شد و قانون جدیدی تصویب شد که به موجب آن نحوه تامین منابع از طریق عوارض و مالیات و ... را مشخص می‌نمود. شهرداری تبریز اولین نهاد شهرداری (بلدیه) در تاریخ ایران است که در صدر جنبش مشروطه در تبریز تأسیس شده و از جمله نتایج مدنی این جنبش به شمار می‌رود. انجمن شهر تبریز نیز در سال ۱۲۸۶ خورشیدی تشکیل شد. در این دوره هنوز در هیچ‌یک از شهرهای ایران بلدیه و انجمن شهری ایجاد نشده بود.

آمارهای ارائه شده در این فصل مربوط به عمران شهری است که شامل وضعیت کشتارگاه‌ها، تعداد ایستگاه‌های آتش‌نشانی، وضعیت میادین میوه و تره‌بار، حمل زباله، پارک‌های عمومی، آرامستان، فضای سبز، ... در شهرهای استان می‌باشد. آمارهای فوق به صورت ثبتي توسط ۶۸ شهرداری استان تهیه و ارائه شده است.

تعاریف و مفاهیم

مجتمع فرهنگی و هنری (فرهنگسرا): مرکزی که توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با اهداف و کاربری‌های فرهنگی، هنری و آموزشی برای اشاعه فرهنگ و هنر در مکانی با امکانات سالن سینما و نمایش یا سالن اجتماعات، کتابخانه، کلاس‌های آموزشی، کارگاه‌های هنری، گالری، دفاتر اداری، کافی‌شاپ و با متراز متوسط ۵۰۰ مترمربع زیربنا احداث شده و فعالیت می‌نماید.

شهرداری موسسه مستقل و عمومی است که به منظور اداره امور محلی از قبیل عمران، آبادی، بهداشت شهر و تامین رفاه و آسایش اهالی شهر و به عنوان زیستگاهی مطلوب برای شهروندان تأسیس شده است و مردم در اداره این امور مستقیم و غیرمستقیم شرکت و دخالت دارند. شهرداری دارای شخصیت حقوقی، استقلال مالی و اداری است و از خود دارای اموال، بودجه، درآمد، حقوق، تکالیف مخصوص و متمایز از دولت است. در سال ۱۲۸۳ ه. ش قانون بلدیه در مجلس شورای ملی تصویب شد. پیش از تشکیل بلدیه مردم هر شهر طبق آداب و رسوم و اعتقادات شخصی و دینی، بدون مداخله حکومت خدمات شهری را انجام می‌دادند. پس از پیروزی مشروطه مشکلات مختلفی در اداره امور شهرها در زمینه‌هایی مانند بهداشت شهری و آبرسانی وجود داشت که موجب شد، نمایندگان مجلس اول درصدد تدوین قانونی برای اداره شهرها برآمدند، که منجر به تدوین اولین قانون شهرداری‌ها تحت عنوان «قانون بلدیه» در ۱۹ خرداد ۱۲۸۶ هجری شمسی شد.

از سال ۱۲۹۰ دولت سعی داشت بلدیه را به خود وابسته کند ولی این موضوع تا کودتای ۱۲۹۹ عملی نشد؛ ولی پس از کودتا و تسلط دولت بر تمامی امور، در سال ۱۳۰۰ بلدیه که تا آن زمان نهادی مستقل بود به دولت وابسته شد. در سال

بوستان: بوستان یا پارک عبارت است از فضای طراحی شده‌ای که در مالکیت عموم قرار دارد و جزیی از فضاهای شهری محسوب می‌شود، این فضاها توسط درختان و گیاهان پوشیده شده است و براساس نظارت و مدیریت انسان، حفظ و نگهداری یا احداث می‌شوند. همچنین برای تفریح و لذت بردن انسان، یا برای حفاظت از حیات وحش یا زیستگاه طبیعی آن را ایجاد کرده اند.

قطعات پراکنده فضای سبز: فضاهای سبزی که فاقد امکانات تاسیسات رفاهی و مبلمان شهری باشد که شامل (۱- توده درختکاری ۲- توده غیردرختکاری) می‌باشد.

در مورد فضاهای سبز که از جنس سطح دوبعدی نمی‌باشد نظیر احداث دیواره‌های سبز و یا توسعه‌های مربوط به بام سبز که گاهاً در روی سطح سخت برخی از قطعات فضای سبز ایجاد می‌شود می‌بایست مساحت این قسم از قطعات فضای سبز به صورت زیر مجموعه‌ای از همان قطعه ذکر شود. همچنین این‌گونه فضاهای سبز که در خارج از قطعات موجود فضای سبز باشد (از نوع توسعه سطحی احداث) خود شامل شماره قطعه جدیدی می‌باشد.

کمربند سبز: برای تعیین حدود شهر، کنترل گسترش شهر، جلوگیری از رشد بی‌رویه و به هم خوردن تناسب ساخت مورفولوژی شهر ایجاد می‌شوند. کمربندهای سبز در روند پویا شهر ممکن است نقش اولیه خود را از دست بدهند ولی

حوادث: به فرد یا خانواری گفته می‌شود که بر اثر حوادث طبیعی یا غیر طبیعی از لحاظ اقتصادی یا جمعی دچار آسیب شده است.

آرامستان: مکانی برای دفن درگذشتگان که دارای امکانات مورد نیاز است.

آرامستان عمومی: آرامستانی که تمامی خدمات آن توسط شهرداری یا دهیاری به عموم شهروندان ارائه می‌شود و می‌تواند فعال یا غیر فعال باشد.

آرامستان غیر عمومی: آرامستانی که تحت نظارت شهرداری و یا دهیاری است و تمامی خدمات آن توسط سایر نهادها (به جز شهرداری و دهیاری) ارائه می‌شود و می‌تواند فعال یا غیر فعال باشد.

آتش‌نشانی: فعالیت‌هایی که به منظور پیشگیری و اطفاء حریق و امداد و حفظ جان و مال مردم انجام می‌شود.

ایستگاه آتش‌نشانی: مکانی تحت مالکیت و نظارت شهرداری، متشکل از سه بخش: جایگاه خودرویی و لوازم و تجهیزات، محل استقرار و انتظار نیروها و بخش اداری - آموزشی که جهت ایفای وظیفه آتش‌نشانی براساس ضوابط و دستورالعمل‌ها در منطقه‌ای مستقل از ساختمان شهرداری احداث شده است.

پسماند: به مواد جامد، نیمه جامد، مایع (غیر از فاضلاب) و گاز گفته می‌شود که به طور مستقیم یا غیر مستقیم حاصل فعالیت انسان بوده و از نظر تولید کننده ضایع تلقی می‌شود.

این ایستگاه‌ها ۵۱۲ نفر مشغول خدمت‌رسانی بوده‌اند.

در سال ۱۴۰۰، از ۴۱۲۱۶۲ تن پسماند جمع‌آوری شده، ۸۴/۰۲ درصد پسماند خانگی بوده است. در این سال ۲۹۰ بوستان با مساحت ۷۱۳۴۵۱۹ مترمربع در شهر تبریز دایر بوده است که منطقه ۴ به لحاظ تعداد و منطقه ۲ به لحاظ مساحت بیشترین بوستان را به خود اختصاص داده است.

نقش بالقوه آن‌ها به‌عنوان فضای سبز تعادل‌بخش و تفرجگاه شهری و شاخص زنده جهت تشخیص روند شهر پابرجا می‌ماند. ساخت این کمربندها در پیرامون شهرها نقش‌های زیر را ایفا می‌کند:

- جلوگیری از انهدام زمین‌های قابل کشت در حومه در اثر گسترش شهرها.
- تصفیه و تلطیف هوای شهر و غربال بادهای ورودی شهر.
- جلوگیری از گسترش بی‌رویه شهر بهره‌برداری اقتصادی با بازدهی مفید از سرمایه‌گذاری انجام شده.

گزیده اطلاعات

در سال ۱۴۰۰، ۷۰ شهرداری در ۲۱ شهرستان استان مشغول به فعالیت بوده‌اند. در این سال تعداد ۵۰ فرهنگسرا با مساحت ۳۸۵۹۶ مترمربع در استان فعال بوده است. که بیشترین مساحت مربوط به شهرستان تبریز (۴۷/۴۱ درصد) می‌باشد.

در سال ۱۴۰۰، ۲۳ میدان میوه و تره‌بار با مساحت ۴۱۶۹۰۵ مترمربع در استان مشغول فعالیت بوده‌اند. همچنین ۱۲۹ آرامستان فعال با مساحت ۳۶۹۰۷۱۰ مترمربع تحت تملک شهرداری‌های استان بوده است.

در این سال، تعداد ۲۳ ایستگاه آتش‌نشانی در شهر تبریز دایر بوده است که بیشترین آن مربوط به منطقه ۴ با تعداد ۴ ایستگاه می‌باشد. در مجموع

۱-۲۴- خدمات شهری و شهرداری: ۱۴۰۰

(مترمربع)

آرامستان فعال		میادین میوه و تره‌بار		مجتمع فرهنگی و هنری (فرهنگسرا)		شهر
مساحت	تعداد	تعداد	وسعت	مساحت	تعداد	
۲۰۰۰۰	۱	۳۰۰۰	۱	۰	۰	آبش احمد.....
۶۰۰۰	۱	۰	۰	۰	۰	آچاچی.....
۳۰۰۰۰	۱	۱۰۰۰	۱	۱۰۰	۱	آذرشهر.....
۶۰۰۰	۱	۳۰۰۰	۱	۰	۰	آرباطان.....
۱۰۰۰۰	۲	۰	۰	۰	۰	آقکند.....
۳۸۴۷۱۲	۵	۰	۰	۰	۰	اسکو.....
۳۷۵۵۶	۳	۲۳۲۶۲	۱	۸۰۶	۱	اهر.....
۲۰۰۰۰	۱	۰	۰	۰	۰	ایلخچی ^(۱) .....
۲۰۰۰۰	۱	۰	۰	۰	۰	باسمنج.....
۲۲۴۰۰	۱	۰	۰	۰	۰	بخشایش.....
۴۰۰۰۰	۴	۰	۰	۰	۰	بستان آباد ^(۱) .....
۶۲۰۰۰	۴	۱۹۰۴۷	۱	۰	۰	بناب.....
۳۰۰۰۰	۳	۰	۰	۰	۰	بناب مرند ^(۱) .....
۱۶۴۰۰۰	۹	۲۲۱۷۳۲	۴	۱۸۳۰۰	۲۷	تبریز ^(۱) .....
۳۲۰۶۷	۱	۰	۰	۰	۰	ترک.....
۱۲۰۵۰۰	۲	۰	۰	۰	۰	ترکمانچای.....
۵۰۰۰۰	۲	۲۰۰۰۰	۱	۴۵۰	۱	تسوج.....
۳۵۰۰۰	۲	۵۰۰۰	۱	۰	۰	تیکمه‌داش.....
۴۰۰۰	۲	۰	۰	۰	۰	تیمورلو.....
۷۰۰۰	۱	۰	۰	۰	۰	جلفا.....
۴۵۰۰	۱	۰	۰	۰	۰	جوان قلعه.....
۱۸۰۰۰	۲	۰	۰	۰	۰	خاروانا.....

۱-۲۴- خدمات شهری و شهرداری: ۱۴۰۰ (دنباله)

آرامستان فعال		میادین میوه و ترهبار		مجتمع فرهنگی و هنری (فرهنگسرا)		شهر
مساحت	تعداد	تعداد	وسعت	مساحت	تعداد	
۱۵۷۱۰	۱	.	.	.	.	خامنه.....
۱۰۰۰۰	۱	.	.	.	.	خداجو.....
۲۳۴۰۰	۱	۱۳۲۰۴	۱	۲۲۵۱	۱	خسروشاه.....
۱۰۰۰۰	۱	.	.	.	.	خمارلو.....
۱۵۳۷۶	۱	.	.	۲۸۹۶	۱	خواجه.....
۴۰۰۰۰	۲	.	.	.	.	خوشه مهر ^(۱) .....
۱۸۵۰۰	۳	.	.	۸۸۵	۱	داریان.....
۳۵۳۰۰	۱	.	.	.	.	دوزدوزان.....
۹۵۰۰	۱	.	.	.	.	دیج حسین بیگ....
۲۵۰۰۰	۱	.	.	.	.	زرناق.....
۴۰۰۰	۴	.	.	.	.	زنوز.....
۴۰۰۰۰	۱	۲۵۰۰۰	۱	.	.	سراب.....
۱۱۰۰۰	۲	.	.	۴۰۰	۲	سردرود.....
.	.	.	.	۳۵۰	۱	سهند.....
۶۰۰۰۰	۳	.	.	۱۶۰	۱	سیس.....
۱۱۶۸۰	۱	.	.	.	.	سیره رود.....
۱۸۵۶۷	۱	.	.	۳۲۲۰	۱	شبستر ^(۱) .....
۲۵۰۰۰	۲	.	.	.	.	شربیان.....
۱۴۳۳۳	۳	.	.	۱۱۷۸	۲	شرفخانه.....
۹۵۰۰۰	۲	۱۶۲۵	۲	.	.	شندآباد.....
۱۵۰۰۰۰	۱	۳۵۰۰	۲	.	.	صوفیان.....
۵۰۰۰	۱	.	.	.	.	عاشقلو.....
۳۰۰۰۰	۲	۲۰۷۲۹	۲	.	.	عجب شیر.....
۵۰۰۰	۱	.	.	.	.	علیشاه.....

۱-۲۴- خدمات شهری و شهرداری: ۱۴۰۰ (دنباله)

آرامستان فعال		میادین میوه و تره‌بار		مجتمع فرهنگی و هنری (فرهنگسرا)		شهر
مساحت	تعداد	وسعت	تعداد	مساحت	تعداد	
۱۳۵۰۰	۱	.	.	.	.	قره‌آغاج.....
۳۰۰۰۰	۱	.	.	.	.	کردکندی.....
۲۰۰۰۰	۱	.	.	.	.	کشکسرای.....
۳۰۰۰۰	۱	.	.	.	.	کلوانق.....
۶۹۷۹	۱	.	.	.	.	کلیبر ^(۱) .....
۳۴۴۵۶	۲	.	.	.	.	کوزه‌کنان.....
۲۰۰۰۰	۱	.	.	.	.	گوگان.....
۱۰۰۰۰	۲	.	.	.	.	لاریجان ^(۱) .....
۳۰۰۰۰	۱	.	.	.	.	لیلان.....
۲۰۰۰	۱	.	.	.	.	مبارک‌شهر.....
۸۰۰۰۰۰	۱	۱۷۳۰۶	۱	۲۱۷۰	۵	مراغه ^(۱) .....
۲۰۰۰۰۰	۱	۱۹۵۰۰	۱	۴۰۰	۱	مرند.....
۴۸۰۰۰	۳	۹۵۰۰	۱	۲۳۵۰	۱	ملکان.....
۶۰۰۰	۱	.	.	۲۷۰	۱	ممقان.....
۴۰۰۰۰	۱	.	.	.	.	مهربان.....
۳۶۰۰۰۰	۱	۱۰۵۰۰	۱	.	.	میانه.....
۱۵۰۰۰	۱	.	.	.	.	نظرکهریزی.....
۳۱۸۹۶	۱	.	.	.	.	وایقان.....
۴۶۰۴۶	۱	.	.	.	.	ورزقان.....
۱۰۰۰۰۰	۴	.	.	۱۸۸۵	۱	هادیشهر.....
۲۹۹۶۹	۷	.	.	۵۲۵	۱	هریس.....
۱۲۸۱۲۳	۴	.	.	.	.	هشترود ^(۱) .....
۵۰۰۰۰	۱	.	.	.	.	هوراند.....
۵۰۰۰	۳	.	.	.	.	یامچی.....

مأخذ- شهرداری‌های استان آذربایجان شرقی
(۱) اطلاعات درج شده مربوط به آمار سال ۱۳۹۹ است.

۲-۲۴- مشخصات ایستگاه‌های آتش‌نشانی بر حسب مناطق شهرداری در مرکز استان

تعداد آتش‌سوزی	تعداد حوادث (بجز آتش‌سوزی)	تعداد ناوگان عملیاتی	تعداد پرسنل عملیاتی	تعداد ایستگاه‌های آتش‌نشانی	سال و منطقه شهری
...	...	...	...	...	..... ۱۳۸۵
...	...	...	...	...	..... ۱۳۹۰
۲۴۸۱	۱۷۵۷	۱۰۹	۵۰۹	۱۰	..... ۱۳۹۵
۲۳۳۲	۲۰۱۵	۱۰۹	۵۰۹	۲۰	..... ۱۳۹۶
۲۳۳۲	۲۷۲۰	۱۱۲	۵۳۴	۲۱	..... ۱۳۹۷
۲۳۱۸	۲۴۵۲	۸۱	۵۵۲	۲۳	..... ۱۳۹۸
۲۲۲۵	۲۵۵۰	۷۶	۵۵۲	۲۳	..... ۱۳۹۹
۲۶۶۰	۲۱۴۰	۷۶	۵۱۲	۲۳	..... ۱۴۰۰
۱۴۳	۱۵۴	۴	۴۰	۲	..... منطقه ۱
۵۳۴	۲۳۶	۱۱	۶۷	۳	..... منطقه ۲
۲۶۶	۲۳۰	۸	۴۴	۲	..... منطقه ۳
۳۱۷	۲۹۷	۱۰	۸۲	۴	..... منطقه ۴
۴۱۶	۳۰۶	۹	۶۶	۳	..... منطقه ۵
۲۲۳	۲۵۶	۹	۴۹	۲	..... منطقه ۶
۲۷۴	۲۵۲	۴	۴۴	۲	..... منطقه ۷
۲۸۳	۱۹۷	۱۵	۶۰	۲	..... منطقه ۸
۰	۰	۰	۰	۰	..... منطقه ۹
۲۰۴	۲۱۲	۶	۶۰	۳	..... منطقه ۱۰

مأخذ- شهرداری تبریز

۲-۲۴- پسماند جمع آوری شده خانگی به تفکیک مناطق دهگانه شهرداری تبریز (تن در سال)

پسماند خانگی	پسماند کل	سال و منطقه شهری
...	...	..... ۱۳۸۵
...	...	..... ۱۳۹۰
...	...	..... ۱۳۹۵
...	...	..... ۱۳۹۶
۳۶۹۹۷۵	...	..... ۱۳۹۷
۳۸۲۱۸۴	...	..... ۱۳۹۸
۳۶۸۹۲۱	۴۴۷۶۸۲	..... ۱۳۹۹
۳۴۶۳۱۰	۴۱۳۱۶۲	..... ۱۴۰۰
۴۴۸۴۳	۵۲۵۱۸	..... منطقه ۱
۴۱۷۵۵	۴۷۸۵۷	..... منطقه ۲
۴۸۶۹۵	۵۸۷۸۳	..... منطقه ۳
۶۶۹۶۸	۷۷۶۲۸	..... منطقه ۴
۳۵۳۰۰	۴۱۹۵۷	..... منطقه ۵
۲۵۱۲۴	۲۹۹۷۶	..... منطقه ۶
۳۶۵۶۱	۴۶۹۱۲	..... منطقه ۷
۱۲۷۶۶	۱۵۰۱۲	..... منطقه ۸
۷۸۸	۱۲۵۲	..... منطقه ۹
۳۳۵۱۰	۴۰۲۶۸	..... منطقه ۱۰

مأخذ- شهرداری تبریز

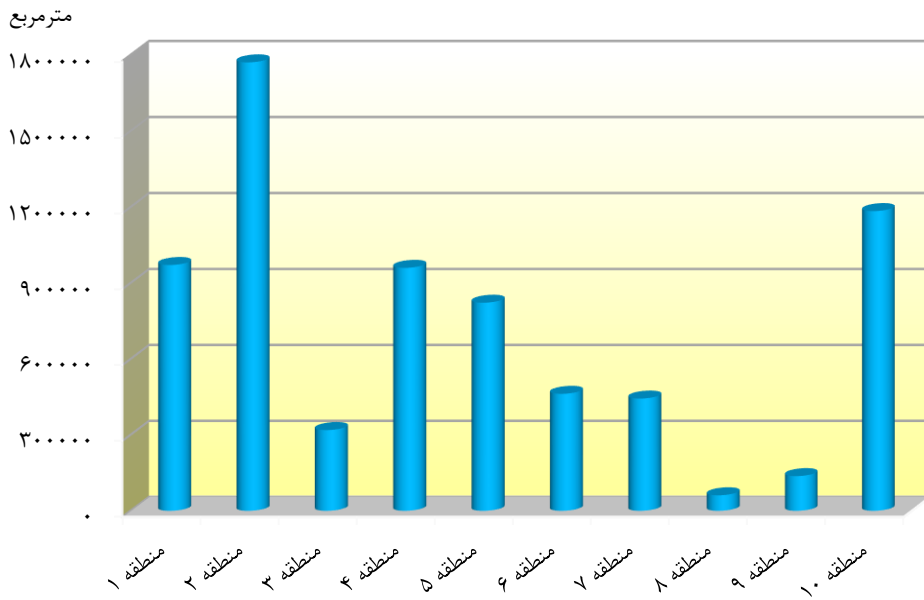
۲۴-۴- وضعیت فضای سبز تبریز بر حسب مناطق (مترمربع)

مساحت کمربند سبز	قطعات پراکنده فضای سبز		بوستان		سال و مناطق
	مساحت	تعداد	مساحت	تعداد	
...	...	...	...	...	.....۱۳۸۵
...	...	...	...	...	.....۱۳۹۰
...	...	...	...	...	.....۱۳۹۵
...	...	...	...	...	.....۱۳۹۶
...	...	...	...	...	.....۱۳۹۷
...	...	...	۶۸۰۷۹۴۸	۲۶۵	.....۱۳۹۸
۹۷۵۹۲۴۲	۶۱۹۶۰۳۰	...	۷۰۵۶۳۰۶	۲۸۴	.....۱۳۹۹
^(۱) ۹۶۶۳۲۷۹	۵۳۵۸۲۶۸	...	۷۱۳۴۵۱۹	۲۹۰	..... ۱۴۰۰
...	۳۴۹۱۰۳	...	۹۷۱۴۸۴	۴۲	..... منطقه ۱
۲۳۴۱۶۶۴	۹۹۶۸۵۶	...	۱۷۷۱۴۶۰	۳۶	..... منطقه ۲
۱۰۰۹۶۶۹	۱۰۳۴۸۲۹	...	۳۱۹۳۵۶	۳۰	..... منطقه ۳
...	۵۷۲۴۸۴	...	۹۶۰۲۴۳	۵۶	..... منطقه ۴
۱۰۰۰۰۰۰	۹۹۹۹۷۱	...	۸۲۲۵۴۲	۲۵	..... منطقه ۵
...	۳۹۱۶۰۰	...	۴۶۲۶۹۳	۳۰	..... منطقه ۶
۰	۶۵۱۷۵۰	...	۴۴۳۹۵۱	۳۳	..... منطقه ۷
۰	۶۶۱۶۴	...	۶۱۳۲۰	۹	..... منطقه ۸
۱۵۴۰۰۰۰	۲۹۳۷۲	...	۱۳۷۱۹۳	۱۱	..... منطقه ۹
...	۲۶۶۱۳۹	...	۱۱۸۴۲۷۷	۱۸	..... منطقه ۱۰

۱) اختلاف در سرجمع کمربند سبز مناطق در سال ۱۴۰۰ مربوط به تفرجگاه عون بن علی است که ارائه آمار آن به تفکیک منطقه مقدور نیست.

مأخذ- شهرداری تبریز

۲۴-۱- مساحت بوستان در مناطق شهرداری تبریز در سال ۱۴۰۰

مبنا: جدول ۴-۲۴